

Учреждение образования «Белорусский государственный экономический университет»
Партизанский пр-т, 26, г. Минск, 220070, Беларусь
e-mail: gerasenko_v@mail.ru
Ходоренко Ольга Александровна, студентка
Учреждение образования «Белорусский государственный экономический университет»
Партизанский пр-т, 26, г. Минск, 220070, Беларусь
e-mail: hodorenkoolya@mail.ru

ABOUT THE AUTHOR

Gerasenko Vladimir, Doctor of Economics, Professor of the Department of Finance
Institution of education « Belarusian state economic University»
Partizansky ave,26, Minsk, 220070, Belarus
e-mail: gerasenko_v@mail.ru
Khodorenko Olga, student
Institution of education « Belarusian state economic University»
Partizansky ave,26, Minsk, 220070, Belarus
e-mail: hodorenkoolya@mail.ru

УДК 336.142.3

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-47-169-176>

НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Макогон В. Д.
Адаменко І. П.

Актуальність теми дослідження. В умовах трансформаційних перетворень бюджетна політика виступає найважливішим економічним важелем впливу держави на соціально-економічні процеси. Основними причинами, що перешкоджають ефективній реалізації бюджетної політики є політичні ризики, пов'язані з пошуками шляхів її оптимізації. Відповідно оцінка ризиків є необхідною умовою для своєчасного прийняття рішень та забезпечення макроекономічної стабільності, довгострокової збалансованості та стійкості бюджетної системи.

Постановка проблеми. Виходячи із особливостей соціально-економічного розвитку країни вагомими завданнями в умовах трансформаційних перетворень є обґрунтування напрямів бюджетної політики та шляхів їх реалізації, оптимізація архітектури дохідної та видаткової частини бюджету. При цьому вибір бюджетного інструментарію має здійснюватись з врахуванням рівня економічного зростання країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування і реалізації бюджетної політики, її адаптації до соціально-економічних процесів доволі поширена в наукових дослідженнях. Це роботи відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: Дж. Кейнса, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, В. Танзі, О. Василюка, І. Запатріної, С. Кучеренко, Л. Лисяк, Л. Леваєвої, І. Лук'яненко, М. Пасічного, А. Соколовської, І. Чугунова та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Зазначені вище питання актуалізуються у зв'язку з поглибленням трансформаційних процесів, несприятливим впливом пандемії covid-19 на бюджетну рівновагу, що вимагає розв'язання низки конкретних завдань, пов'язаних з формуванням та реалізацією бюджетної політики.

Постановка завдання, мети дослідження. Завданнями дослідження є: розкрити сутність та взаємозв'язок бюджетної політики з соціально-економічними процесами, обґрунтувати особливості формування дохідної та видаткової частини бюджету на даному етапі розвитку бюджетної системи. Метою дослідження є розкриття напрямів адаптації бюджетної політики до соціально-економічних процесів в умовах трансформаційних перетворень.

Метод або методологія проведення дослідження. У статті застосовано сукупність методів наукового дослідження: системного підходу, статистичного аналізу, структурування, аналізу, синтезу та ін.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Розкрито сутність та взаємозв'язок бюджетної політики з соціально-економічними процесами, обґрунтовано особливості формування дохідної та видаткової частини бюджету на даному етапі розвитку бюджетної системи. Обґрунтовано напрями адаптації бюджетної політики до соціально-економічних процесів в умовах трансформаційних перетворень.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані в процесі формування і реалізації бюджетної політики України, реформування системи державних фінансів.

Висновки відповідно до статті. Якісний рівень формування та реалізації бюджетної політики визначається системою фінансових інститутів, станом їх розвитку в певній країні спрямованих на забезпечення економічного зростання та добробуту громадян. Вагомою умовою динамічного зростання вітчизняної економіки є комплексне вирішення соціальних та економічних проблем шляхом забезпечення збалансованого розвитку економіки і соціальної сфери, посилення децентралізаційних процесів.

Ключові слова: система державних фінансів, бюджетна політика, бюджет, бюджетна система, бюджетне регулювання, доходи бюджету, видатки бюджету.

НАПРАВЛЕНИЯ АДАПТАЦИИ БЮДЖЕТНОЙ ПОЛИТИКИ К СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИМ ПРОЦЕССАМ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ

Макогон В. Д.
Адаменко И. П.

Актуальность темы исследования. В условиях трансформационных преобразований бюджетная политика выступает важнейшим экономическим рычагом влияния государства на социально-экономические процессы. Основными причинами, которые препятствуют эффективной реализации бюджетной политики есть политические риски, связанные с поисками путей ее оптимизации. Соответственно оценка рисков является необходимым условием для своевременного принятия решений и обеспечения макроэкономической стабильности, долгосрочной сбалансированности и устойчивости бюджетной системы.

Постановка проблемы. Исходя из особенностей социально-экономического развития страны весомыми заданиями в условиях трансформационных преобразований есть обоснование направлений бюджетной политики и путей их реализации, оптимизация архитектоники доходной и расходной части бюджета. При этом выбор бюджетного инструментария должно осуществляться с учетом уровня экономического роста страны.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблематика формирования и реализации бюджетной политики, ее адаптации к социально-экономическим процессам достаточно распространена в научных исследованиях. Это работы известных отечественных и зарубежных ученых: Дж. Кейнса, П. Самуэльсона, Дж. Стиглица, В. Танзи, О. Васылыка, И. Запатриной, С. Кучеренко, Л. Лысяк, Л. Леваевой, И. Лукьяненко, Н. Пасечного, А. Соколовской, И. Чугунова и других.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Указанные выше вопросы актуализируются в связи с углублением трансформационных процессов, неблагоприятным влиянием пандемии covid-19 на бюджетное равновесие, которое требует решения ряда конкретных задач, связанных с формированием и реализацией бюджетной политики.

Постановка задачи, цели исследования. Задачами исследования являются: раскрыть сущность и взаимосвязь бюджетной политики с социально-экономическими процессами, обосновать особенности формирования доходной и расходной части бюджета на данном этапе развития бюджетной системы. Целью исследования является раскрытие направлений адаптации бюджетной политики к социально-экономическим процессам в условиях трансформационных преобразований.

Метод или методология проведения исследования. В статье применена совокупность методов научного исследования: системного подхода, статистического анализа, структурирования, анализа, синтеза и др.

Изложение основного материала (результаты работы). Раскрыта сущность и взаимосвязь бюджетной политики с социально-экономическими процессами, обоснованы особенности формирования доходной и расходной части бюджета на данном этапе развития бюджетной системы. Обоснованы направления адаптации бюджетной политики к социально-экономическим процессам в условиях трансформационных преобразований.

Область применения результатов. Результаты исследования могут быть использованы в процессе формирования и реализации бюджетной политики Украины, реформирования системы государственных финансов.

Выводы соответствию со статьей. Качественный уровень формирования и реализации бюджетной политики определяется системой финансовых институтов, состоянием их развития в определенной стране направленных на обеспечение экономического роста и благосостояния граждан. Важным условием динамичного роста отечественной экономики является комплексное решение социальных и экономических проблем путем обеспечения сбалансированного развития экономики и социальной сферы, усиления децентрализованных процессов.

Ключевые слова: система государственных финансов, бюджетная политика, бюджет, бюджетная система, бюджетное регулирование, доходы бюджета, расходы бюджета.

DIRECTIONS OF BUDGETARY POLICY ADAPTATION TO SOCIO-ECONOMIC PROCESSES UNDER THE TRANSFORMATION CONDITIONS

Makohon Valentyna,
Adamenko Iryna

Relevance of the research topic. In the conditions of transformations, the budget policy is the most crucial government economic lever of influence on social and economic processes. The main reasons that hinder the

effective implementation of fiscal policy are the political risks associated with finding ways to optimize it. Accordingly, risk assessment is a necessary condition for timely decision-making and ensuring macroeconomic stability, long-term balance, and stability of the budget system.

Formulation of the problem. *Based on the peculiarities of socio-economic development, important tasks in the conditions of transformations are substantiation of directions of budget policy, optimization of budget revenues and expenditures architecture. At the same time, the choice of budget tools should be made, taking into account the level of economic growth of the country.*

Analysis of recent research and publications. *Problems of formation and implementation of budget policy, its adaptation to socio-economic processes are quite common in research. These are the works of well-known domestic and foreign scientists: J. Keynes, P. Samuelson, J. Stiglitz, V. Tanzi, O. Vasilika, I. Zapatrina, S. Kucherenko, L. Lysyak, L. Levaieva, I. Luk'yanenko, M. Pasichnyi, A. Sokolovsko, I. Chugunov, and others.*

Highlighting unexplored parts of a common problem. *The above issues are relevant in connection with the deepening of transformation processes, the adverse impact of the COVID-19 pandemic on the budget balance, which requires several specific tasks related to the formation and implementation of fiscal policy.*

Goal setting, research goals. *The objectives of the study are: to reveal the essence and relationship of budget policy with socio-economic processes. Also, to justify the peculiarities of the budget revenues and expenditures formation at the current stage of the budget system development. The purpose of the study is to reveal the directions of adaptation of budget policy to socio-economic processes in the conditions of transformational transformations.*

Research method or methodology. *The set of methods of scientific research is applied in the article: a systematic approach, statistical analysis, structuring, analysis, synthesis, etc.*

Basic material presentation (results of work). *The essence and interrelation of budget policy with socio-economic processes are revealed, the peculiarities of budget revenues and expenditures formation are substantiated. The directions of adaptation of budgetary policy to social and economic processes in the conditions of transformational transformations are substantiated.*

Area of application of results. *The results of the study can be used in the process of forming and implementing the budgetary policy of Ukraine, reforming the public finance system.*

Conclusions according to article. *The qualitative level of formation and implementation of budget policy is determined by the system of financial institutions, the state of their development in a particular country aimed at ensuring economic growth and welfare of citizens. An essential condition for the dynamic growth of the domestic economy is a comprehensive solution to social and economic problems by ensuring the balanced development of the economy and the social sphere, strengthening decentralization processes.*

Key words: *public finance system, budget policy, budget, budget system, budget regulation, budget revenues, budget expenditures.*

JEL classification: *E62, H60, H70.*

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах бюджетна політика виступає найважливішим економічним важелем впливу держави на соціально-економічні процеси. Основними причинами, що перешкоджають ефективній реалізації бюджетної політики є політичні ризики, пов'язані з пошуками шляхів її оптимізації. Відповідно оцінка ризиків є необхідною умовою для своєчасного прийняття рішень та забезпечення макроекономічної стабільності, довгострокової збалансованості та стійкості бюджетної системи. Особлива роль належить удосконаленню формування дохідної частини бюджету. Необхідною є зміна структури податкового навантаження з метою стимулювання інноваційної активності з одночасним забезпеченням достатнього рівня надходжень до бюджету.

Важливим є підвищення надійності економічних прогнозів та консервативності передумов, покладених в основу бюджетного планування, формування бюджетів з урахуванням довгострокового прогнозу основних параметрів бюджетної системи заснованих на реалістичних оцінках, прийняття нових витратних зобов'язань за наявності чіткої оцінки необхідних для їх виконання бюджетних асигнувань з урахуванням строків та механізмів їх реалізації, дотримання встановлених бюджетних обмежень при прийнятті нових витратних зобов'язань, у тому числі за умови та в межах скорочення раніше прийнятих зобов'язань, проведення систематичного аналізу та оцінки ризиків для бюджетної системи. Відповідно вагомими постають завдання щодо обґрунтування напрямів адаптації бюджетної політики до соціально-економічних процесів в умовах трансформаційних перетворень.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Серед вагомих досліджень зарубіжних вчених щодо формування та реалізації бюджетної політики слід назвати праці: Дж. Кейнса, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, В. Танзі [3, 8, 9-10]. Питанням розробки бюджетної політики за сучасних умов, її адаптації до соціально-економічних процесів присвячено праці вітчизняних вчених: О. Василика, І. Запатріної, С. Кучеренко [4], Л. Лисяк [5], Л. Леваєвої [4], І. Лук'яненко [6], М. Пасічного [7], А. Соколовської, І. Чугунова [11-12] та інших. Разом з тим, в умовах трансформаційних перетворень важливим є подальше удосконалення інституційних засад бюджетної політики.

Метою дослідження є обґрунтування напрямів адаптації бюджетної політики до соціально-економічних процесів в умовах трансформаційних перетворень.

Завдання дослідження. Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: розкрити сутність та взаємозв'язок бюджетної політики з соціально-економічними процесами; обґрунтувати особливості

формування дохідної та видаткової частини бюджету на даному етапі розвитку бюджетної системи; здійснити аналіз та оцінку змін показників Державного бюджету України в умовах пандемії covid-19; розкрити положення щодо подальшого удосконалення бюджетної політики, які повинні бути спрямовані на оптимізацію архітектури доходів та видатків бюджету.

Методи дослідження. У даному дослідженні використано системний метод: при розкритті сутності бюджетної політики та її взаємозв'язку з соціально-економічними процесами. Порівняльний метод застосовано з метою узагальнення та систематизації особливостей формування і реалізації бюджетної політики в умовах трансформаційних перетворень. Факторний метод та наукового абстрагування використано при розкритті напрямів адаптації бюджетної політики до соціально-економічних процесів.

Результати дослідження. З метою забезпечення дієвого процесу розвитку системи державних фінансів в умовах трансформаційних перетворень важливим завданням є розробка бюджетної політики, яка надасть можливість узгодити фінансово-бюджетний інструментарій в єдиному стратегічному баченні пріоритетів соціально-економічного розвитку країни та шляхів їх реалізації.

На даний час в Україні відбувається впровадження важливих реформ, зокрема медична, освітня, пенсійна. Значна увага приділяється питанням підвищення ефективності управління державним сектором економіки та його оптимізації, децентралізації та реформування міжбюджетних відносин, адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Ухвалені нормативно-правові документи, що закладають основу для формування дієвої системи державних фінансів. Підвищено кредитні рейтинги країни провідними рейтинговими агентствами, що свідчить про покращення інвестиційної привабливості країни. За рейтингом легкості ведення бізнесу «Doing Business», Україна покращила свої позиції з 112 місця у 2013 році до 64 місця у 2020 році. Найнижчу позицію Україна мала у 2012 році – 152 місце.

Пріоритетними завданнями бюджетної політики України є модернізація бюджетного сектору економіки, переорієнтація державних видатків у напрямі економії, ефективності і результативності. [4] При розробці бюджетної політики важливим є встановлення стійкого взаємозв'язку між обсягом виділених асигнувань з одержаними результатами. [7]

Разом з цим, в умовах пандемії covid-19 необхідним є створення умов для підвищення ефективності діяльності публічно-правових утворень щодо забезпечення потреб громадян і суспільства в послугах, збільшення їх доступності та якості, що вимагає: забезпечення чіткого та стабільного розмежування повноважень і сфер відповідальності публічно-правових утворень; координації стратегічного та бюджетного планування; формування державних програм виходячи з чітко визначених стратегічних цілей соціально-економічного розвитку, індикаторів їх досягнення і діючих довгострокових бюджетних обмежень; охоплення державними програмами всіх сфер діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування і відповідно більшої частини бюджетних асигнувань, інших матеріальних ресурсів, які знаходяться в їх розпорядженні, а також інтеграції регуляторних і фінансових інструментів для досягнення цілей державних програм соціально-економічного розвитку країни; розвитку нових форм надання та фінансового забезпечення державних послуг; чіткого визначення повноважень та відповідальності учасників бюджетного процесу зі створенням для них стійких стимулів до підвищення ефективності бюджетних витрат; підвищення прозорості бюджетної системи, розширення доступу до інформації про фінансову діяльність органів влади, результати використання бюджетних коштів, державного і комунального майна.

Необхідним є створення умов для підвищення якості бюджетного менеджменту головних розпорядників бюджетних коштів за рахунок: розвитку методології бюджетного менеджменту, критеріїв оцінки його якості; проведення експертизи та моніторингу реалізації відомчих планів підвищення ефективності бюджетних витрат; нормативного правового і методичного забезпечення розвитку внутрішнього бюджетного контролю та аудиту ефективності використання бюджетних коштів. Розвиток системи бюджетного контролю необхідно здійснювати шляхом: упорядкування форм і методів бюджетного контролю; посилення контролю над ефективністю використання бюджетних коштів, державного та комунального майна, достовірністю звітності про результати реалізації бюджетних програм; встановлення вичерпного переліку порушень бюджетного законодавства та відповідних заходів бюджетної та адміністративної відповідальності.

В умовах пандемії covid-19 значно зменшився рівень доходів як державного, так і місцевих бюджетів. Враховуючи зазначене внесено зміни до Закону України «Про Державний бюджет України» (табл. 1).

Невирішеними залишаються питання щодо дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни; забезпечення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики; ефективного виконання державного бюджету; достатнього рівня прозорості та підзвітності в системі управлінні державними фінансами.

Доцільним є продовження проведення реформи податкової системи; розроблення комплексної стратегії розвитку державних банків; забезпечення створення ефективної системи моніторингу та контролю державної допомоги суб'єктам господарювання; створення належних умов для ведення бізнесу; удосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером яких є держава; продовження розвитку електронної системи закупівель; удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності та розвитку інновацій; створення умов для стабільного та передбачуваного фінансування програм і проектів регіонального розвитку; стимулювання розвитку агропромислового комплексу; визначення стратегічних орієнтирів розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

Таблиця 1. Доходи та видатки Державного бюджету України на 2020 рік, млрд. грн.

	Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»	Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»
Податкові надходження	925,75	781,13
Неподаткові надходження	141,08	183,33
Доходи від операцій з капіталом	0,65	0,66
Офіційні трансферти	3,06	1,76
Цільові фонди	0,19	-
Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	1070,73	967,07
Всього доходів	1079,49	975,83
Міністерство внутрішніх справ України	92,97	93,16
Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України	17,95	17,07
Міністерство закордонних справ України	4,68	4,54
Міністерство освіти і науки України	44,51	42,76
Міністерство охорони здоров'я України	98,18	114,55
Міністерство соціальної політики України	293,40	312,91
Міністерство інфраструктури України	4,95	3,98
Міністерство фінансів України	18,89	19,88
Міністерство юстиції України	14,34	13,88
Всього видатків	1180,10	1266,42

Джерело: розраховано авторами на основі даних [1-2].

Інноваційний шлях розвитку вітчизняної економіки базується насамперед на людському потенціалі, що вимагає створення умов для ефективного та всебічного розвитку всіх його складових. Разом з тим, динамічність розвитку вітчизняної економіки залежить від підприємницької ініціативи та стимулювання ділової активності. Формування умов для повноцінного партнерства приватної та державної форм власності. Створення без бар'єрного ділового середовища дозволить підприємству стати основою розвитку економіки, забезпечить її гнучкість, інноваційну активність, швидке реагування на зміну екзогенних та ендемогенних факторів.

Концентрація економічної політики на нарощуванні експортного потенціалу країни дозволить змінити структуру експорту в бік збільшення частки високотехнологічних товарів та послуг, зниження її енергетичної складової, а також забезпечити розширення традиційних і завоювання нових ринків збуту. Зазначене є обов'язковою умовою зниження вразливості економіки при зміні зовнішньоекономічної кон'юнктури та сприятиме досягненню позитивного сальдо зовнішньої торгівлі.

Важливим завданням є забезпечення зниження залежності від імпорту товарів і послуг за рахунок випуску високоякісної продукції власного виробництва, підвищення ефективності використання енергетичних і сировинних ресурсів, збільшення частки власних комплектуючих для виробництва машин, устаткування і транспортних засобів.

Найважливішими напрямками імпортозаміщення повинні стати збільшення випуску вітчизняної конкурентоспроможної продукції, створення виробництв, які забезпечують належний рівень ефективності інвестицій, орієнтація на експорт створюваних імпортозамінних виробництв.

Метою посилення децентралізаційних процесів є відхід від централізованої моделі управління та забезпечення фінансово спроможних територіальних громад. З цією метою внесено зміни до Бюджетного кодексу України, зокрема змінено склад міжбюджетних трансфертів до яких включено: базову дотацію (трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій); субвенції; реверсну дотацію (кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій); додаткові дотації. Обґрунтовано необхідність здійснення фінансового вирівнювання з метою забезпечення зацікавленості органів місцевого самоврядування у нарощенні власної дохідної бази виходячи із індексу податкоспроможності відповідного бюджету. Визначено, що якщо значення індексу податкоспроможності знаходиться в межах 0,9-1,1 – вирівнювання не здійснюється; менше 0,9 – надається базова дотація відповідному бюджету в обсязі 80 відсотків суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9; більше 1,1 – передається реверсна дотація з відповідного обласного бюджету в обсязі 50 відсотків суми, що перевищує значення такого індексу 1,1. Зазначене надасть змогу для забезпечення реалізації принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.

Доцільно відмітити, що в умовах трансформаційних економічних перетворень результативність системи фіскального регулювання доходів сектору державного управління є вагомим передумовою прискорення темпів

економічного зростання, пожвавлення інноваційно-інвестиційних процесів, активізації ділового середовища. Прийняття рішень про доцільність застосування відповідного інструментарію системи фіскального регулювання доходів сектору державного управління повинно визначатися виходячи із рівня розвитку та наповнюваності інституційного середовища фінансово-бюджетного простору. Кризові процеси в фінансово-економічній сфері активізують завдання адаптації складових даної системи до інституційних трансформацій національної економіки. У зв'язку з цим реалізація дієвої фіскальної політики формування доходів сектору державного управління передбачає здійснення обґрунтованої та своєчасної оцінки впливу екзогенних та ендегенних чинників з однієї сторони на формування доходів з іншої на конкурентоздатність платників податків. Відповідно, вагомим завданням системи фіскального регулювання формування доходів сектору державного управління є забезпечення синергії між її фіскальною, регулюючою та стимулюючою функції принципами фіскальної достатності та нейтральності оподаткування; фіскальною, регулюючою та стимулюючою функції.

Немає жодної країни, яка не використовує фіскальні інструменти, проте, не зважаючи на зазначене, дискусії щодо їх дієвості тривають. Розробляються нові наукові підходи та висувуються гіпотези щодо реалізації фіскального менеджменту формування доходів сектору державного управління, зокрема з урахуванням циклічності економічних процесів. Актуалізація вирішення поставлених завдань зумовлена фінансово-економічною кризою, яка негативно позначилася на макроекономічній стабільності як країн з трансформаційною, так і розвинутою економікою. Вагомими постають завдання щодо пошуку альтернативних джерел формування доходів сектору державного управління, оптимізації їх структури, ефективного та результативного використання державних фінансових ресурсів, вибору фіскальних інструментів та важелів. Поряд з цим, важливо відмітити, що структура доходів сектору державного управління має суттєві відмінності у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. В розвинутих країнах переважають прямі податки тоді як в країнах з трансформаційною економікою непрямі.

Необхідність удосконалення системи фіскального регулювання формування доходів сектору державного управління також обумовлюється зміною фіскального менеджменту у даній сфері та посиленням впливу екзогенних та ендегенних чинників на процес формування доходів сектору державного управління в умовах пожвавлення процесів глобалізації.

У числі ризиків недоотримання запланованого рівня доходів сектору державного управління, зокрема в частині податків доцільно відзначити: ризики, зумовлені пандемією covid-19, які вплинули на зменшення темпів економічного зростання. Важливо відмітити, що важливість оцінки ризиків недоотримання запланованого рівня доходів в повній мірі усвідомлена в країнах ЄС. Обґрунтовуються критерії та індикатори оцінки рівня впливу потенційних нерівноваг на доходи сектору державного управління. Якщо вони вказують на ймовірність виникнення нерівноваг, здійснюється поглиблена оцінка макроекономічних показників, у тому числі сектору державного управління та надаються пропозиції щодо вирішення виявлених проблем. Крім того, оцінка ризиків недоотримання запланованого рівня доходів здійснюється на основі фіскальних проектувань: досліджується динаміка доходів сектору державного управління і проводиться оцінка їх впливу на фіскальну стійкість країни; розглядається специфіка формування доходів сектору державного управління та розробляється прогноз їх частки у ВВП.

З метою вирішення даних проблем, доцільним є: розробка та законодавче закріплення методології кількісної та якісної оцінки податкових витрат, здійснення постійного моніторингу оцінювання податкових витрат; визначення податкових витрат із формування «еталонної податкової системи» з урахуванням провідного зарубіжного досвіду; застосування методів оцінювання податкових витрат у розрізі типів податків і типів пільг згідно з міжнародною практикою; розробка підходу до реформування прямих податків, що забезпечить уникнення несправедливого розподілу податкових пільг на користь груп із вищим рівнем доходу; моделювання альтернативних шляхів розвитку спрощеної системи оподаткування; уніфікація процесу подання податкової звітності, що сприятиме більш точній оцінці фіскальних інструментів спрямованих на пожвавлення ділової активності та забезпечення рівних умов діяльності для всіх платників податків.

Висновки. Якісний рівень формування та реалізації бюджетної політики визначається системою фінансових інститутів, станом їх розвитку в певній країні спрямованих на забезпечення економічного зростання та добробуту громадян. Вагомою умовою динамічного зростання вітчизняної економіки є комплексне вирішення соціальних та економічних проблем шляхом забезпечення збалансованого розвитку економіки і соціальної сфери, посилення децентралізаційних процесів. З метою досягнення зазначеного необхідним є створення умов для розвитку людського потенціалу на основі зростання реальних доходів населення, підвищення рівня охорони здоров'я, якості освіти; модернізація організаційно-економічних механізмів та інститутів, створення сприятливих умов для реалізації підприємницької ініціативи суб'єктів господарювання; формування ефективної інноваційної системи; удосконалення структури економіки на основі пріоритетного розвитку ресурсозберігаючих, наукомістких і високотехнологічних виробництв; активізація інвестиційних процесів; розвиток інтеграційних зв'язків; підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення збалансованості економіки та позитивного сальдо зовнішньої торгівлі товарами і послугами, енергетичної безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 14.11.2019 № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20/ed20200403#Text>.

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 13.04.2020 № 553-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20/ed20200413#Text>.
3. Кейнс Дж. М. *Общая теория занятости, процента и денег*; пер. с англ. М.: Либроком, 2017. 352 с.
4. Кучеренко С. Ю., Леваева Л. Ю. Аналіз доходів та видатків державного бюджету України. *Економічний вісник університету*. 2016. № 31/1. С. 252–262.
5. Лисяк Л. Бюджетна політика як інструмент забезпечення фінансової безпеки України. *Modern Economics*. 2018. № 9. С. 53–59.
6. Лук'яненко І. Г. Моделирование влияния изменений фискальной политики на экономику Украины. *Бізнес Інформ*. 2012. № 4. С. 201–204.
7. Пасічний М. Д. Бюджетна політика та економічний розвиток. *Економічний вісник університету*. 2020. № 44. С. 153–164.
8. Самуэльсон П. Э., Нордхаус В. Д. *Экономика*. 19-е изд.; пер. с англ. М.: Вильямс, 2015. 1360 с.
9. Стиглиц Дж. *Цена неравенства. Чем расслоение общества грозит нашему будущему*; пер. с англ. М.: Эксмо, 2016. 512 с.
10. Танзи Вито. *Правительство и рынки: меняющаяся экономическая роль государства*; пер. с англ. М.: Изд-во Института Гайдара, 2018. 584 с.
11. Чугунов І. Я., Макогон В. Д. Бюджетна політика в умовах економічних перетворень. *Економічний часопис-XXI*. 2016. № 3-4(2). С. 66–69.
12. Chugunov I., Koroviy V. *Fiscal policy in the system of society development. Theoretical and scientific approaches to the problems of modern economy: monograph*. Primedia eLaunch. Boston, USA. 2020. pp.139–160.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik» vid 14.11.2019 № 294-IX [Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2020" dated 14.11.2019 № 294-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20/ed20200403#Text> [in Ukr.]
2. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik» vid 13.04.2020 № 553-IX [Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine" On the State Budget of Ukraine for 2020 "of 13.04.2020 № 553-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20/ed20200413#Text> [in Ukr.]
3. Kejns, Dzh. M. (2017). *Obshhaya teorya zanyatosti, procenta y' deneg* [The general theory of employment, interest and money]. (Trans.). Moscow: Ly'brokom. 352 p. [in Rus.].
4. Kucherenko S. Yu., Levaieva L. Yu. (2016). *Analiz dokhodiv ta vydatkiv derzhavnogo biudzhetu Ukrainy* [Analysis of receipts and expenditures of the state budget of Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu – University Economic Bulletin*, 31/1. 252-262. [in Ukr.].
5. Lysyak, L. V. (2018). *Biudzhethna polityka yak instrument zabezpechennia finansovoi bezpeky Ukrainy* [Budget policy as a tool to ensure financial security of Ukraine]. *Modern Economics*, 1. 294–299. [in Ukr.].
6. Lukianenko I. H. (2012). *Modeliuvannia vplyvu zmin fiskalnoi polityky na ekonomiku Ukrainy* [Modeling the impact of changes in fiscal policy on the economy of Ukraine]. *Bizness Inform – Business Inform*, 4. 201–204. [in Ukr.].
7. Pasichnyi, M. (2020). *Biudzhethna polityka ta ekonomichnyi rozvytok* [Fiscal policy and economic development]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu – University Economic Bulletin*, 44. 153-164. [in Ukr.].
8. Samuel'son, P. E., Nordkhaus, V. D. (2015). *Ekonomyka* [Economics]. 19nd ed. (Trans.). Moscow: Vyl'yams [in Rus.].
9. Sty'gly'cz, Dzh. (2016). *Cena neravenstva. Chem rassloeny'e obshhestva grozyt' nashemu budushhemu* [The price of inequality. How does the stratification of society threaten our future]. (Trans.). Moscow: Éksmo. 512 p [in Rus.].
10. Tancy, V'y'to. (2018). *Pravy'tel'stvo y' rynky': menyayushhayasya ekonomy'cheskaya rol' gosudarstva* [Government and markets: the changing economic role of the state]. (Trans.). Moscow: Y'zd-vo Y'nsty'tuta Gajdara. 584 p. [in Rus.].
11. Chugunov, I. Ya., Makohon V. D. (2016). *Biudzhethna polityka v umovakh ekonomichnykh peretvoren* [Budget policy in the context of economic transformation], *Ekonomichnyj chasopys-XXI – Economic Annals-XXI*, 3-4(2). 66–69. [in Eng.].
12. Chugunov I., Koroviy V. (2020). *Fiscal policy in the system of society development. Theoretical and scientific approaches to the problems of modern economy: monograph*. Primedia eLaunch. Boston, USA. 2020. pp.139-160. [in Eng.].

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Макогон Валентина Дмитрівна, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету
 e-mail: makvnteu@gmail.com
 ORCID ID: 0000-0002-2331-8455
 Researcher ID: P-3053-2017

Адаменко Ірина Петрівна, кандидат економічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник Науково-дослідного фінансового інституту Київського національного торговельно-економічного університету

e-mail: irynadamenko@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5951-2145
Researcher ID: B-3587-2018

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Макогон Валентина Дмитриевна, доктор экономических наук, старший научный сотрудник, профессор кафедры финансов Киевского национального торгово-экономического университета
e-mail: makvknteu@gmail.com

Адаменко Ирина Петровна, кандидат экономических наук, старший исследователь, старший научный сотрудник Научно-исследовательского финансового института Киевского национального торгово-экономического университета
e-mail: irynadamenko@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Makohon Valentyna, Doctor of Economics, Senior Researcher, Professor, Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics
e-mail: makvknteu@gmail.com

Adamenko Iryna, Candidate of Economic Sciences (Ph. D.), Senior Researcher, Senior Research Officer, Scientific Research Financial Institute, Kyiv National University of Trade and Economics
e-mail: irynadamenko@gmail.com